

2. **Розпорядження** Кабінету Міністрів України "Про заходи щодо удосконалення системи адміністрування податку на додану вартість" від 06.02.2008 р., № 262-р.
3. **Наказ ДПА України** "Про організацію взаємодії органів державної податкової служби при опрацюванні розшифровок податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість в розрізі контрагентів" від 18.04.2008 р., № 266.
4. **Інформаційний бюлетень ДПА України "Вісті"**. – 2008. – № 68. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.91.193.77.74:8888/sta/2493-STA05.html>
5. **Житна І.П.** Адміністрування податку на додану вартість в Україні: організація та напрямки розбудови / І.П. Житна, В.О.Корецька-Гармаш // Наукові вісті Дніпровського університету. – 2010. – № 1. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Nvdu/2010_1/10giponp.htm
6. **Коротун В.І.** Руйнування схем ухилення від сплати податків в Україні / В.І. Коротун // Торгівля і ринок України. – 2009. – Вип. 28, т. 3. – С. 194-200.
7. **Підсумки** роботи органів ДПС Львівщини за 2010 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.sta.gov.ua/>
8. **Руйнування** схем мінімізації платежів до бюджету, які створені за рахунок вигодотворюючих та вигодотранспортуючих суб'єктів господарювання. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dpa.kharkov.ua/page1.php?topic=perel>
9. **Сухоруко О.В.** Документальне оформлення камеральних перевірок та перспективи їх автоматизації / О.В. Сухоруко, Т.І. Свідзинська // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2010. – № 1(2). – С. 24- 28

Мороз А.С., Червинская О.С., Могиляк И.П. Основные методы выявления схем минимизации в налогообложении плательщиков НДС

Отражены недостатки администрирования налога на добавленную стоимость, осуществлен анализ деятельности органов Государственной налоговой службы Украины в выявлении схем уклонения от уплаты налогов и приведены практические аспекты работы налоговых служб в данном направлении.

Moroz A.S., Chervinska O.S., Mogyliak I.P. Main methods of detection schemes of minimization in taxation payers of VAT

In the article is reflected lacks of administration of tax value-added, the analysis of activity of organs of Government tax service of Ukraine is carried out in discovered charts of avoiding payment of taxes and the practical aspects of work of tax services are resulted in this direction.

УДК [65.012.8:33(477)]+[658.5.012.7:336]

Ст. викл. **Н.В. Наконечна** –
Львівський ДУВС

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ
З ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ**

Наведено теоретичний аналіз загальних понять фінансового контролінгу, визначено його основні ознаки. Досліджено найбільш важливі чинники, що зумовлюють складність у розумінні фінансового контролінгу. Обґрунтовано взаємозв'язок фінансового контролінгу з економічною безпекою держави та визначено доцільність застосування фінансового контролінгу в Україні.

Ключові слова: контролінг, фінансовий контролінг, безпека, економічна безпека держави.

Постановка проблеми. Поступовий перехід економіки України на ринкові відносини істотно ускладнює проблему економічної безпеки держави, яка є важливою характеристикою якості життя та стану економіки. Тому на порядок денний стає проблема забезпечення в ринкових умовах економічної безпеки держави шляхом запровадження відповідної підсистеми прийняття управлінських рішень, таких як фінансовий контролінг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні основи управління економічною безпекою держави, а також широке коло інших питань, пов'язаних з цією проблемою, знайшли своє відображення в наукових працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: З.С. Варналія, О.Є. Користіна, О.І. Барановського, Л.В. Герасименка, В.Т. Шлемка, І.Ф. Бінька, Ю.Г. Лисенка, В.І. Мунтіяна, Г.А. Пастернак-Таранущенко, В.А. Предборського, А.І. Сухорукова й ін.

Однак в Україні проблемою управління економічною безпекою держави займаються недостатньо та не комплексно, тому що основна увага приділяється економічній безпеці на рівні підприємства. Залишаються невирішеними окремі питання, насамперед такі як потреба в удосконаленні та адаптації концепцій управління до потреб ринку, а також чітке визначення контролінгу і самого поняття "фінансового контролінгу" з такими категоріями, як економічна безпека, сталість (стійкість), стабільність, надійність, антикризове управління, банкрутство, санація, ризик тощо.

Зважаючи на те, що в економічній літературі немає єдиного визначення поняття "фінансового контролінгу", а також обмежена кількість наукових праць з цієї проблематики, у дослідженні цієї проблеми потрібно спиратися на праці вітчизняних науковців, таких як: Ю.П. Яковлева, О.В. Портної, Т.В. Калайтан, С.В. Івахненко, О.В. Мелих та ін. Але доволі обмеженими є дослідження щодо передумов, особливостей та структури фінансового контролінгу в забезпеченні економічної безпеки держави.

Мета дослідження – це процес функціонування в сучасних умовах фінансового контролінгу і його роль в забезпеченні економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. Сучасний економічний стан України переконливо свідчить, що проблема економічної безпеки держави набуває актуальності і виняткового значення.

Незважаючи на те, що однією з найвагоміших функцій держави є забезпечення економічної безпеки, поняття "економічна безпека" є досить новою економіко-правовою та інформаційною категорією для національних органів управління економікою [1, с. 11]. У науковій літературі є кілька підходів щодо визначення економічної безпеки держави.

Відомий український вчений З.С. Варналій вважає, що економічна безпека держави – складна інтегральна категорія; особливості її стану в транзитивній економіці виявляються у суперечностях, що діють у національній господарській системі у вигляді системної сукупності негативних чинників, вирішення яких потребує використання комплексу дій нормативно-правового, інституційного та організаційно-економічного характеру, заходів, спрямованих на збалансоване і стабільне зростання економіки держави, що підвищує конкурентоспроможність національної економіки та містить механізм протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам з метою реалізації національних економічних інтересів [2, с.27].

На думку А.І. Сухорукова і О.Д. Ладюк, економічна безпека держави в умовах глобалізації – це здатність країни генерувати позитивні зрушення в національній економіці, протистояти зовнішнім економічним загрозам і гідно презентувати себе на зовнішньому ринку [1, с. 14]. Вітчизняні фахівці в галузі економічної безпеки В.Т. Шлемко та І.Ф. Бінько визначають економічну

безпеку держави як стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз [3, с. 8].

Будь-яка діяльність з боку держави, незалежно від структури економічних інтересів, залежить від спроможності залучення необхідного капіталу як складової частини економічної безпеки, правильного механізму реалізації інвестиційної політики, як фактора гарантування економічної безпеки, а також стану фінансово-кредитної сфери, який забезпечить ефективне функціонування економічної системи та економічного зростання. Тому для узгодження всіх взаємопов'язаних елементів існує специфічна функція – управління, яка забезпечує планування, контроль, мотивацію та регулювання діяльності.

Виникнення контролінгу зумовлене розвитком ринкової економіки, де виникає потреба у створенні такої інформаційної системи, яка забезпечує своєчасне отримання якісних даних та їх трансформацію в корисну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [4, с. 8].

Для досягнення поступового переходу економіки України на ринкові відносини, необхідно систематично застосовувати інструменти оперативного управління. Контролінг є елементом, який формує систему не лише оперативного, але й стратегічного управління. Одночасно зі застосуванням контролінгу відбувається адаптація цієї підсистеми управління до національних особливостей ведення бізнесу в Україні, а також відбувається доповнення певними, характерними тільки нашої країні, особливостями.

Саме поняття "контролінг" походить від англійського "to control" і в економічному розумінні означає управління, контроль, спостереження. Деякі науковці під поняттям "контролінг" розуміють тільки контроль або управлінський облік (managerial accounting). Загалом таке тлумачення контролінгу є неповним, тому що і контроль, і управлінський облік виступають окремими функціями контролінгу.

Згідно з О.В. Портною, контролінг – це нова концепція інформації і управління, що має всі характеристики обліково-аналітичної системи і реалізує синтез окремих елементів бухгалтерського, оперативно-технічного обліку, аналізу, контролю і планування (бюджетування) [5, с. 7]. За іншим визначенням, контролінг – функціональний інструмент, який охоплює методи планування, управління процесами і контролем, необхідний для прийняття управлінських рішень на підставі збирання та оброблення інформації, насамперед даних бухгалтерського обліку [6, с. 275]. За економічною енциклопедією контролінг – позафункціональний інструмент управління (може застосовуватись до всіх сфер та ієрархічних рівнів управління), який завдяки цілеспрямованим збирання та обробці інформації допомагає у процесі прийняття рішень та управління підприємством [7, с. 828].

Дещо по-іншому визначають контролінг А.Г. Загородній і Г.Л. Вознюк, де контролінг (від англ. to control – контролювати, керувати, регулювати) – функціонально відокремлений напрям економічної роботи на підприємстві, пов'язаний з реалізацією фінансово-економічної інформативної функції в менеджменті для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень [8, с. 155]. Основною вимогою до забезпечення економічної безпеки держави є достовірність та об'єктивність інформації, а джерелом ін-

формації для контролінгу виступає національне законодавство нашої держави. Взаємозв'язок між контролінгом і державою полягає в тому, що в них є одна головна мета – забезпечення стабільного розвитку держави з урахуванням соціальної і ринкової політики.

Контролінг є складною конструкцією, що поєднує в собі такі різні елементи, як установлення цілей, планування, облік, контроль, аналіз, керування інформаційними потоками й вироблення рекомендацій для прийняття управлінських рішень [9, с. 9].

Поряд з терміном контролінг в економічній літературі виникає нове поняття, таке як фінансовий контролінг. Його вважають підсистемою контролінгу і його основною метою є забезпечення, за допомогою фінансових інструментів, стабільної та фінансової рівноваги у господарській діяльності держави. За допомогою фінансового контролінгу складають плани щодо показників ліквідності, прийняття управлінських рішень, фінансування певних проектів і планування бюджетів, які у подальшій діяльності порівнюють з реальними показниками [10, с. 94].

З огляду на той факт, що значущість фінансової політики у життєдіяльності держави зумовлена необхідністю уникнення фінансових шоків і перекосів у реальному секторі економіки, зниженні темпів інфляції, забезпеченні стабільних темпів економічного розвитку та стійкості фінансової системи у державі, саме обумовлюють за допомогою фінансового контролінгу забезпечити порядок прийняття управлінських рішень щодо напрямів такої політики та їх реалізації.

Комплексний підхід фінансового контролінгу щодо економічної безпеки держави передбачає поєднання принципів, функцій, методів, стратегій і технологій управління економічною безпекою на всіх рівнях. Він спрямований на своєчасне вирішення соціально-економічних проблем, оптимальний розподіл повноважень у процесі прийняття рішень, вибір стратегії й тактики держави, адекватних сучасним ринковим умовам щодо забезпечення економічної безпеки держави.

Ефективність прийняття управлінських рішень щодо економічної безпеки держави залежить від активності підприємців та їх залученості в процеси розроблення державної політики і прийняття рішень, а також від якості роботи системи державного управління. Призначення фінансового контролінгу полягає в одержанні об'єктивної інформації про стан економічної безпеки держави, здійсненні кваліфікованих консультацій представників регіональної і місцевої влади, врахуванні результатів наукової експертизи на всіх етапах формування і реалізації державної регіональної політики щодо економічної безпеки.

Практика показує, що успішне фінансове становище держави залежить від стратегічної спрямованості і ефективності оперативного управління на підприємствах. Для цього потрібно спрямувати курс на визначення основних довгострокових цілей та завдань підприємств з боку держави, прийняти курс дій і розподілу ресурсів, необхідних для досягнення поставлених цілей.

Фінансовий контролінг є контролюючою системою, яка забезпечує концентрацію контрольних дій за основними напрямками фінансів у діяльності суб'єктів господарювання, своєчасно виявляє відхилення фактичних показ-

ників від прогнозних (планових) та чинників, що зумовили ці відхилення, і приймає управлінські рішення з нормалізації процесу управління фінансами підприємств.

Система фінансового контролінгу на рівні держави повинна базуватись на таких принципах:

- 1) опосередкована спрямованість системи фінансового контролінгу на досягнення фінансової стратегії держави;
- 2) багатофункціональність фінансового контролінгу;
- 3) орієнтованість фінансового контролінгу на кількісні показники;
- 4) взаємозв'язок методів фінансового контролінгу з методами фінансового аналізу та фінансового планування;
- 5) простота, гнучкість і своєчасність побудови системи фінансового контролінгу;
- 6) економічна ефективність впровадження фінансового контролінгу з боку держави.

Використання системи фінансового контролінгу на рівні держави дасть змогу значно підвищити ефективність всього процесу управління фінансовою діяльністю підприємств.

Роль фінансового контролінгу в забезпеченні економічної безпеки поділяється на два блоки проблем: 1) дослідження адаптації і становлення держави як основного інституту ринкової економіки та її діяльності щодо забезпечення економічної безпеки на макрорівні; 2) дослідження форм взаємодії органів державного управління, місцевого самоврядування, громадських організацій і мас-медіа з метою забезпечення економічної безпеки держави як соціально-економічної групи населення країни.

В основі застосування фінансового контролінгу лежить концепція системного поєднання функцій контролю, планування, зворотного зв'язку та інформаційного забезпечення, як самоорганізованої системи, яка забезпечує інтеграцію, організацію і координацію всіх фаз управління економічною безпекою держави. За словами О.Є. Користіна, "економічна безпека держави набуває першочергового значення, оскільки вона визначає напрями для прийняття основних соціально-економічних рішень" [11, с. 7].

Комплексний підхід фінансового контролінгу щодо економічної безпеки держави передбачає поєднання принципів, функцій, методів, стратегій і технологій управління економічною безпекою на всіх рівнях. Він спрямований на своєчасне вирішення соціально-економічних проблем, оптимальний розподіл повноважень у процесі прийняття рішень, вибір стратегії й тактики держави, адекватних сучасним ринковим умовам щодо забезпечення економічної безпеки держави.

Ефективність прийняття управлінських рішень щодо економічної безпеки держави залежить від активності підприємців та їх залученості в процеси розроблення державної політики і прийняття рішень, а також від якості роботи системи державного управління. Призначення фінансового контролінгу полягає в одержанні об'єктивної інформації про стан економічної безпеки держави, здійсненні кваліфікованих консультацій представників регіональної і місцевої влади, врахуванні результатів наукової експертизи на всіх етапах формування і реалізації державної регіональної політики щодо економічної безпеки.

Забезпеченням економічної безпеки держави виступає управлінська технологія, яка передбачає розроблення управлінських рішень загалом по державі й окремих структурних одиницях, і застосування котрої забезпечуватиме належний рівень економічної безпеки держави. Результатом фінансового контролінгу в забезпеченні економічної безпеки держави є фінансовий план, в якому визначено необхідні для реалізації намічені управлінські рішення.

Висновки. Отже, вирішальну роль у забезпеченні економічної безпеки держави поняття "фінансовий контролінг" має право на самостійне існування і дослідження як окремої економічної категорії, так само і як фінансовий менеджмент відносно менеджменту взагалі.

Перспективи подальших досліджень. Загалом невирішеними лишаються окремі питання, насамперед такі як чітке визначення контролінгу і самого поняття "фінансовий контролінг" у взаємозв'язку з такою категорією, як економічна безпека держави.

Основний орієнтир подальших досліджень – це можливість адаптації фінансового контролінгу для українського ринку з метою вирішення основного завдання сьогодення, а саме прийняття управлінських рішень щодо забезпечення економічної безпеки держави. А це, своєю чергою, дасть змогу використовувати фінансовий контролінг різними галузями економіки.

Література

1. Сухоруков А.І., Ладюк О.Д. Фінансова безпека держави : навч. посібн. / А.І. Сухоруков, О.Д. Ладюк. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 192 с.
2. Економічна безпека : навч. посібн. / за ред. З.С. Варналія. – К. : Вид-во "Знання", 2009. – 647 с.
3. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. – К. : Вид-во НІСД, 1997. – Вип. 2. – 144 с. – Сер.: Національна безпека.
4. Калайтан Т.В. Контролінг : навч. посібн. – Львів : Вид-во "Новий Світ – 2000", 2008. – 252 с.
5. Портна О.В. Контролінг : навч. посібн. – Львів : Вид-во "Магнолія 2006", 2008. – 240 с.
6. Генеза ринкової економіки (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність): Терміни, поняття, персоналії / уклад. В.С. Іфтемичук, В.А. Григор'єв, М.І. Маниліч, Г.Д. Шутак / за наук. ред. Г.І. Башнянина і В.С. Іфтемичука. – К. : Вид-во "Магнолія плюс", 2004. – 688 с.
7. Економічна енциклопедія. – У 3-ох т. / за заг. ред. Б.Д. Гаврилишина, С.В. Мочерного і ін. – К. : Вид. центр "Академія", 2000. – Т. 1.
8. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005. – 714 с.
9. Яковлев Ю.П. Контролінг на базі інформаційних технологій. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 318 с.
10. Івахненко С.В. Фінансовий контролінг: методи та інформаційні технології / С.В. Івахненко, О.В. Мелих. – К. : Вид-во "Знання", 2009. – 319 с.
11. Користін О.Є. Економічна безпека : навч. посібн. / О.Є. Користін, О.І. Барановський, Л.В. Герасименко та ін. / за ред. О.М. Джужі. – К. : Вид-во "Алеута"; КНТ; Центр навч. літ-ри, 2010. – 368 с.

Наконечная Н.В. Взаимосвязь финансового контроллинга с экономической безопасностью государства

Приведен теоретический анализ общих понятий финансового контроллинга, определены его основные признаки. Исследованы наиболее важные факторы, вызы-

вающие сложность в понимании финансового контроллинга. Обоснована взаимосвязь финансового контроллинга с экономической безопасностью государства, и определена целесообразность применения финансового контроллинга в Украине.

Ключевые слова: контроллинг, финансовый контроллинг, безопасность, экономическая безопасность государства.

Nakonechna N.V. Correlation of financial controlling for state economic security

The theoretical analysis of the general concepts of financial controlling, its main features. Investigated the most important factors that cause difficulty in understanding the financial controlling. A financial relationship with a controlling state economic security, and determines feasibility of application of financial controlling in Ukraine.

Keywords: controlling, financial controlling, security, economic security of the state.

УДК 336.716:339.732

Доц. Р.Є. Олейнюк –

Львівська державна фінансова академія

ІНСТРУМЕНТИ БАНКІВСЬКОЇ "РОЗВІДКИ" З ДОСВІДУ ПОЛЬЩІ

Розглянуто шляхи і методи, які застосовуються у Польщі для отримання банками інформації про клієнтів, особливо під час вивчення потенційних кредитотримувачів, а також процедури розгляду спорів між банками і клієнтами позасудовим шляхом. Досвід Польщі запропоновано до застосування в Україні.

Ключові слова: бюро кредитної інформації, бюро економічної інформації, банківський арбітр, бази даних про клієнтів, конфліктні ситуації, недобросовісні клієнти.

Світова економічна криза порушила нові проблеми у стосунках банків і їх клієнтів, і ці проблеми в Україні набагато більше актуалізувалися, ніж в економічно високорозвинених країнах світу. Найскладнішими для банків виявились операції клієнтів із кредитних зобов'язань. Звичайно, кредити завжди були найбільш ризикованим банківським продуктом, але за добре побудованої кредитної політики і за правильної організації процесу кредитування, ризики мінімізуються.

Розглянемо проблеми, які виникають у разі здійснення банками кредитних операцій, особливо у процесі прийняття рішень про видачу кредитів на прикладі діяльності польських банків і польської банківської системи загалом. У всіх країнах Європейського Союзу позичальники мають доступ до даних баз, які допомагають їм оцінювати кредитоспроможність клієнтів. Інституції, які надають такі дані, називають кредитними бюро, реєстрами, агентствами. На основі отриманих від них даних, позичальник оцінює ризик, який несе видаючи позику.

Аналізуючи матеріали польських комерційних банків, Польського банківського Союзу, Державної комісії фінансового нагляду Польщі, Національного банку Польщі, Головного статистичного управління Польщі, матеріали польських і європейських науковців, фінансистів, економістів і банкірів, можна побачити багато рекомендацій і перевічених практикою інструментів щодо організації безпечного процесу кредитування.

Висвітлення польського досвіду вибрано з двох причин. По-перше, Польща вийшла з економічної кризи без втрат у банківському секторі та без